



V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 10 „
„ četert leta	1 „ 70 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ -- „

SLOVENEČ.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 54.

V Celovcu v sredo 19. julija 1865.

Tečaj I.

Mladina — naša nada.

Skorej bode spet šolsko leto pri kraju; spet zapusti naša slovenska mladina nemška in ponemčena mesta, poda se v prelepo svojo domovino, in verne se na preljubi svoj dom, kjer bode spet slišala in govorila mile glasove jezika maternega. Le pridi v naročje svojih ljubih prijatlov in znancev in uživaj veselje, kterege si po dolgem in velikem trudu vredna in potrebita. Pa — ljuba šolska mladina! zraven veselja in počitka te tudi v počitnicah čaka marsikaj dela in truda — za veliko našo mater, za slavno Slavo. Po šolah in mestih nisi mogla za njo veliko storiti, — zdaj v ljubi domačiji, v sredi ljubih Slovencev moreš na narodnem polju veliko veliko storiti. Mladina, ti si naša nada, ti si „Slovenec“, prijateljica, od česar imamo dosti prelepih dokazov; ljuba mladina! dopusti da „Slovenec“ Slovence, prijateljem mladim prijateljem spregovori zdaj o koncu šolskega leta prijateljsko, prijazno besedo!

Šolska mladina! zbuja domá slovenski duh! Žalostne okoliščine so branile, da se duh slovenski ni mogel oživljati in razvijati, — vendar se je storilo veliko in se obrnilo na boljše — vsem overam vkljub. Pa še jih je veliko, ki spijo staro narodno spanje; — jih je veliko, ki se zbuja pa nimajo serca, da bi se skazovali za prave Slovence. Tu je še dela veliko. Ljuba mladina! tukaj se skazuj in delaj, kolikor koli le premoreš, zbuja zapane, zbuje pa podpiraj. Povej ali beri kako domačo pripoved, zapoj kako pošteno, domačo pesem, — in gotov sad ne bode izostal. Kjer je vas pa več, napravite in poskusite kako slovensko igro; ni treba kakega gledališča ali kake bogato okinčane sobane, — pod lipo, na travniku, na gumnu se tudi da kaj narediti: „Iz malega raste veliko!“

Priporočaj in beri slovenske časnike! Minuli so časi, v katerih so ljudje mislili, da je za kmeta samo motika, kosa in sekira. Tudi kmetom je naše dni treba kaj se učiti in znati. Kako hočejo občine ali srenje opravila svoja opravljati, da bode prav, deržavi in občinam na korist in srečo, ako nič ne vedó o postavah in časnih potrebah? Kako hočejo kmetje svoje visoke davke plačevati in svojim mnogoverstnim potrebam vstreči, ako si ne bodo znali več pridelovati in prisluževati? Prav tako in sreča velika za naše ljudstvo, da so se ljudje jeli časopisov bolj anati, tudi si jih naročevati in pridno jih prebirati. Pa vsak začetek je težek, — posebno pa pri nas Slovencih zastran branja slovenskih knjig in časnikov. Slovenci nismo imeli slovenskih šol, nismo se učili slovenski brati, zato se marsikomu slovensko branje težavno dozdeva. Pomagaj, ljuba mladina! vzemi ti časopis v roko, prebiraj glasno in počasno, razjasnuj bolj neznane in nove besede, — potem pa tudi zaukaži, da kmetje eden za drugim beró in ne bode preteklo 14 dni in perve pa najhujše sitnosti in overe so premagane. Na kar pa posebno glej, je to, da vrineš naše časnike srenjskim predstojnikom, kavanam, kerčmam in odpraviš tiste nemške časnike, ki za nas Slovence in za naše pravice nimajo nobene besede, na vsa usta pa vse, kar je slovenskega in sploh slavjanskega, gerdijo, čerňijo, zasramujejo in zatirajo. Povej ljudem in prašaj jih, ali je pametno tiste plačevati, ki nam ostro brušne meč v persi zasajajo? Noben narod ne plačuje in ne podpira takih časnikov, ki so mu sovražni. Učimo se od njih Slovenci in pustimo nam sovražne časnike!

Nabiraj slovenske pesmi in besede! S prostim kmetom boš se šolske počitnice pajdašila ljuba mladina in ravno med prostim ljudstvom se nahaja marsikter prelepa slovenska pesem, prislovica,

beseda itd. Poglejte prelepo vijolico, kako tam na skrivnem in tihem pod ternjem skrita prijetno dije; ravno tako se marsiktero čisto, slovensko jezikoslovno zlato in srebro v borni koči na kmetih nahaja. Srečen, kdor ta žlahtni zaklad naleti, vzdigne in shrani. Zatorej, mladina! poprašuj, zapisuj in nabiraj, in kar najdeš, izroči kakemu znanemu rodoljubu, da se tudi najmanjša drobtinica ne pozgubi, temveč spravi na beli dan. Naj svet, ki naš jezik toliko rad zasramuje in sovraži, sčasom vidi in spozna bogatijo, gibčnost in milino našega jezika in svojo krivico prekliče.

Podpiraj slavjansko slogo in vzajemnost! Nemcev je v Avstriji 7—8 milijonov, — Madjarov 4—5 milijonov, — Slavjanov pa je 17—18 milijonov. In — čudi se svet! — od Slavjanov se v Avstriji še govori komej, tim manj se posluša njih glas. Odkod neki to? Nemci vedó, kaj hočejo, in delajo složno in vzajemno za svoje namene, — Madjari so tudi vsi ene misli, imajo si pred očmi vsi en in isti cilj in konec. Kako pa je z nami Slavjani? Čehi malo marajo za Jugoslavjane, Hrvatimalo za Slovence, Serbi se s Hervati kavsajo zavoljo imena, Slovaki nočejo slišati od češke slovnice, in Poljaci hodijo svoja pota. Hrvatje so dobili svojo dvorsko kancelarijo, pa ne vemo, ali bodo pomagali tudi dobiti jo slavjanskim bratom Čehom, Poljakom in Slovincem. In če dobijo Čehi, česar želijo in iščejo, Bog ve, ali se bojo pogнали tudi za naše pravice. Taka je med Slavjani, ne delajo složno in vzajemno, torej je pa tudi le malo sadu. Govori se od Čehov, Poljakov, Rusinov, Slovakov, Serbljev, Hervatov in Slovencev, — avstrijskih Slavjanov pa nikdo v misel ne jemlje. Pa te žalostne resnice nismo krivi le mi Slavjani, timveč naši nasprotniki, ki so brata ščuvali in šuntali nad brata in si na vso moč prizadevali, razdor in neslogo sijati med sorodne brate, da bi vse vkup

Besednik.

Književne čertice.

Ponosnega veselja igra gotovo slehernemu rodoljubu slovenskemu serce, ko gleda marljivo delovanje na polji slovenskega napredka, ki se čedalje lepše razvija. Narodna zavest, narodni ponos izbuja se dan za dnem veselejši tudi v najdaljših pokrajinah mile Slovenije naše. Posebno se pa slovestvo slovensko razcveta veselo in, če pojde po sreči naprej, čaka ga še lepša prihodnost. Leto za letom postaja obilnejše gledé broja, kakor tudi gledé raznovrstnih struk, na ktere se razvija in razdeljuje. Do zdaj smo obdelovali najbolj slovniško in lepoznanstveno plat, česar je tudi trebalo, da smo dobili po slovniških pravilih ustanovljen jezik, kterege lepoznanstvo gladi in čisti. Lani smo storili že velik korak naprej lotivši se naravopisa, in po Kozlerjevem zemljovidu tudi prvo stopinjo v zemljopis, kterege bode g. Jesenkovo delo, ki se nam iz Gorice obeča, skorej pomnožilo. Geršakova čitalnica donša nam

izverstne narodarske razprave, in z Bleisovimi in Vilharjevimi igrami se je napravil tudi na dramatičnem polju prvi začetek.

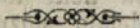
Ni ga skorej tedna, da bi ne izišlo kako novo delo slovensko med svet. S kolikim hrepenenjem pa pričakujemo posebno mladina slovenska vsako po časnikih naših naznanjeno novo knjigo, — in dobivši jo v roke rekel bi, da jo kar požre! Ali ravno to je, kar me skerbi in vznemiruje. To naglo požiranje ni dobro. Ni vse zlato, niso same rudeče jagode, kar se piše in popeva v slovenskem jeziku: kdo bi hotel to verdati? Koliko terdih kamenov, ki le preradi zastanejo v za vse navdušenih srcih mladenških, se poserka med zlatimi biseri v nepremišljenej naglici! In če vemo, da se človeka slabo raje prijemlje ko dobro, kakšna korist utegne iz tega za našo mladino vzrasti? Temu kriva je nezmerna razsodnost mladostna in še premalo uglajeni okus gledé slovstvenih lepot in dragocenosti. Če hočete, povem Vam eno na primer: Godilo se je meni in mnogim tovaršem mojim, ni še tega dve leti, da se nam je dopadal spis v nekem zabavniku slovenskem in to tako zeló, da smo ga za naj goršega v celem

zabavniku imeli, spis, kterege je kritika pozneje čisto — zaverгла. Po tem so se nam še le oči odperle!

Kako temu v okom priti? Čujte možaki narodnjaki, ki radi pravite: „Mladina je naša nada“, — temu pomorete lahko Vi, da se vam tem gotoveje izpolni, česar si nadjate. Tu je versta na Vas, da pokazete in razjasnite, česar neizkušena in neizvedena mladež še ne ve, še znati ne more. Kar hočemo in zahtevamo mi slovenska mladina od Vas, ki ste izkušeni in izobraženi možje, je, da se zopet poprimete živo in krepko kritičnega delovanja. Mlačnost in lahkomiselnost, ki vlada na tem polju slovenskega slovstva že nekaj let sem, ne more ne sme še dalje terpeti, če nočete, da zabredemo v zmešnjave, iz katerih se bomo pozneje le težko izviti zamogli. Kam pridemo, če bode še dolgo „Slov. Glasnik“ le bolj hvalisal kakor pa reševal vsakega, ki kaj slovenskega na beli dan spravi, kakor da bi bilo za slovensko knjigo že dosti, da je le slovenski pisana, — in če bodo „Novice“ še dolgo odpravljale vsako delo s privajenim jim izrazom: „Kaj več o tem delu drugo pot“? Tacih „druzihih pot“ nabralo se je „Novicam“ že toliko breme, da jim želimo

pod seboj imeli. Spoznajmo vsaj enkrat, česa nam je posebno in pred vsem treba. Sloga, vzajemnost in bratimstvo med vsemi avstrijskimi Slavjani! K temu moreš veliko pripomagati ti ljuba šolska mladina. Pripoveduj ljudem, kako se po velikih mestih, na Dunaju, v Pragi, Lvovu itd. shajajo Slavjani raznih plemen, kako se eden drugega jezika vadijo, kako med seboj vsak svoje pesmi prepevajo, kako se med seboj spoštujejo, ljubijo in razveseljujejo; — povej ljudem dalje, kako tu in tam Slavjani napredujejo, kaj od vlade imeti hočejo, koliko so že dosegli; dalje kaži jim, kako bi imeli tudi mi za njimi hoditi in jih podpirati, kako to, kar eno slavjansko koleno doseže, na pol že tudi vsem drugim Slavjanom pripada: četako delaš, gotovo bo deško-rej prislajala težko in dolgo pričakovana zvezda slavjanske sloge in vzajemnosti; — ta pa je porok in zastava slavjanske veljavnosti in boljše prihodnosti.

To delaš, ljuba slovenska mladina! o šolskih počitnicah. Pa ne misli, da je k temu treba, vpiti in razsajati, rogoviliti in dražiti; tega Bog obvari, to več škoduje kakor pa koristi. Obnašaj se povsod mirno in pohlevno, ne prizadevaj si nemškutarjev prekerščevati: zamorca ne boš do belega umil! — pusti jih, le tistih se loti in derži, pri katerih čutiš, da iskra ljubezni do domovine še tli; to podpiraj in oživljaj, da se vname do svetlega plamena; in spet tudi druge ogreva. — Ne zameri mi, šolska mladina! mojih domorodnih besed! Ravnaj se po njih in svet bode skorej spoznal, da je res — „mladina — naša nada!“



Deržavni zbor.

Govoré, da se bode derž. zbor v kratkem poslovil in sicer s prestolnim govorom, kjer bodo poslanci zvedeli, kaj in kako, in da ožega zbora več ne bode. Nasproti pa je deželni zbor več pravic namenjenih, ki jih po sedanjih sistemih kratko in malo niso imeli; — vse tako, kakor zahtevajo federalisti že od nekdaj. Želati nam je le, da se vse tudi vresniči in v djanju izpelje. Sladkih besed; obljub na papirju in, kar je še taceh lepih reči, ne potrebujemo več! Pervo, kar bi bilo potem potrebno, je to, da bi se razpisale nove volitve na podlagi pravičnejšega volilnega reda. Če tudi ministerska kriza ni koj pri kraju, se že potérpi, samo da le kaj pravega zadenejo. — Komisija, ki ste jo izvolili obe zbornici, da poravna in dokonča proračun finančno postavbo za l. 1865, je že imela dve seji, ali neki ni mogla še vsega dogotoviti. Nekateri celo hočejo vedeti, da se bode obrav-

nava razderla. Vendar pa se nič pravega ne ve, ker so se člani zavezali o vsem molčati tako dolgo, da je kaj gotovega sklejenega. — Zadnjič smo tudi omenili, da mislijo poslanci interpelirati, kaj in kako je z ministersko krizo. Dozdaj sicer tega še niso storili, ali ko je bil pretečeni četrtek v očitni seji razgovor o predlogu colnega odbora, omenjal je zlasti dr. Berger to čudno stanje ter tožil, da zdaj ni nobene vlade in kdaj se bode ustanovila, da zve derž. zbor, s kom da ima opraviti. Ta odbor je namreč nasvetoval, naj se posvetovanje o novi colni tarifi za letos odloži. To je tudi zbornica odobrila, dasilih je g. Kalchberg zahteval, naj se vladin predlog potrdi. Potem so se še menili o predlogih za nove železnice, kakor za Budjeviško — Hebsko, itd. ter so poterdili tudi to, kar je gosposka zbornica o Aškem okrajti sklenila. —

Avstrijsko cesarstvo. Dežele niže-avstrijske.

Δ Iz Dunaja. (Ministerska kriza, — dvorska kancelarija notranje-avstrijska, — Smerlingovo delo razpada). Odkod da je prišla tako naglo znana ministerska kriza, razjasnjuje se od dne do dne bolj in bolj. Čujte, kaj se od nje tukaj sliši. Smerling je imel na cesarskem dvoru dobrih prijateljev in krepkih podpornikov, po imenu na nadvojvodih Rainerju in Albrehtu, — vsa ostala cesarska rodovina pa stoji na strani presvitlega cesarja, ki je sam od sebe jel premišljevat, da tako ne pojde z našo vlado. Ravno ta čas se je pa začelo v deržavnem zboru razjasnovati in preresetovati žalostno stanje naših finančnih zadev. To je presvitlega cesarja nagnalo, da je svoje ministre pri tej prici k sebi poklical in jim naravnost povedal, da tako dalje ostati ne more in da je neobhodno treba, da se deržavni stroški znižajo. Pa ministri so neki rekli, da to na nobeno stran biti ne more. Tedaj pa je cesar rekel: „Pa jih spustim 50.000 vojakov domú.“ Samemu cesarju se imamo tudi za to zahvaliti, da se bode naša vojska tako zdatno zmanjšala in na mirno stanje postavila. —

Zdaj pa neko anektodo ali šalinko, katero sem sam slišal pripovedovati v neki tukajšnji kavani. „Slovenec“ je naznanil misel, naj se napravi devet dvorskih kancelarij in med njimi tudi kancelarija za notranje-avstrijske dežele. To misel so pred nekimi dnevi tudi posneli in razglašali nemški časniki. O tej zadevi je nek gospod, kterega pa nihče in poznal — po govoru je bil prej ko ne kak človek iz Ko-

roškega — pravil to le dogodbo: Leta 1863 bili so poslanci deželnega zbora na Koróškem na domačo večerno veselico zbrani pri deželnem kapitanu in predsedniku deželnega zbora, g. grofu Goesu. Kakor vselej tako so poslanci tudi tisti večer bili prav dobre volje in uganjali svoje šale. Tu jame g. E., ki je tedaj še deželni poslanec bil, svoje misli razkladati zastran federalizma in pravi, da je k izpeljavi federalistične sisteme najpred treba, da se napravijo deželne skupine (Ländergruppen). Se ve da te misli niso šle centralističnim poslancem nikakor v glavo, in bilo je veliko smeha in besedovanja. Zdaj pa E. reče: „Gospoda! stavimo kaj, da imamo, preden 10 let mine, na Dunaju dvorskega kancelarja notranje-avstrijskih dežel.“ Na to se zdajci vzdigne svetovavec najvišje sodnje na Dunaju in deželni poslanec, g. žl. Č. in pravi: „Stavim 10 butelj šampanjskega vina, da tega ne bode,“ — in E. udari v roko in stava je bila storjena. Mi tukaj na Dunaju ne vemo, ali je ta pravljica le norčija ali pa resnica; vi poznate g. E. in lahko zveste, ali je temu taka ali ne; *) — pa bodi si, kakor hoče, to je gotova, da vsi časniki — tudi oficiozni — so pisali o tej reči, o kateri se poprej nobenemu še sanjalo ni. Morebiti da so jo le omenili kot utopijo in da jo pred celim svetom kot pravo bedarijo na sramoto postavijo; pa vendar se o nji pogostoma govori in marsikomu se ne zdé tako abotna in smešna, timveč prav pametna in celo pravična in potrebna, da v resnici v življenje stopi ravnopravnost vseh dežel in narodov. Bomo videli!

Še nekaj moram Vam naznaniti, kar je prav imenitno in — če je res — veselo znamenje, da se Polaci in Slovenci zaveđajo. Slišal sem praviti, da se na Poljskem in Slovenskem napravljajo pisma, po katerih se deržavnim poslancem svetuje, naj zapusté deržavni zbor in se podajo domu, kakor so že pred dvema letoma storili politično izurjeni poslanci češki in moravski. Tudi na Ogerskem in Horvaškem, ja še celó na Sedmograškem se menda pridno dela, da se podere, kar je nesrečna Smerlingova politika zidala. Vidi se očitno, da je le pravičnost do vseh narodov avstrijskih v stanu, avstrijsko deržavo postaviti na stanovitno podlago in zagotovljati vladi in deržavi srečo in slavo. — Še par novic: Žl. Kriegsau, ki bode menda zanaprej tiškarne zadeve obravnaval, je velik prijatelj Madjarov, in g. Komers, ki bode neki minister sodnijskih zadev, slovi kot pošten, svobodomiseln in vsem narodom pravičen mož. —

*) Vse je resnica.

Vredn.

iz serca dober tek, kedar se jih bodo lotile. Tako, mislim ne more in ne sme nikakor več ostati za naprej, če nočemo lastne svoje škode.

Vsako novo delo naj se tedaj hitro, ko zagleda beli dan, v tem ali unem časniku kritično pregleda, da se očitno pleve odberó od dobrega zernja, da se razločijo izverstnosti, pa tudi slabosti brez vsakih ozirov, natančno in določno, ne samo v poverjenjih besedah.

Pa pravite: Pisatelji naši so večidel mladí začetniki; če denemo njihova dela na rešeto ostre kritike, ostalo nam bode le malo rabljivega zernja, in verh tega preplašimo mlade delavce, da si naprej ne upajo več s kakim novim delom na dan.

Naša misel v tej zadevi je druga; pervenci res da so povsod bolj ali manj pomanjkljivi, ali kaj in koliko je pravega talenta v pisatelju, vidi se ročno tudi v pervenih njegovih. Takemu naj se pokaže tedaj čisto in odkritosrčno: Vidiš, dragi moj, to je tako in tako; tukaj si jo dobro zadel, ta pa, ne vem, če bo veljala; to le je izverstno in pa slabo; tega se derži, unega se varuj i. t. d.

Pameten človek se ne bode branil podučevanja, tem manj, ker ni samo pisatelju nego tudi ostalim bralcem na korist.

Kar pa nikamor ne kaže, s takim pa le kar proč; brez usmiljenja naj se zaveže in izčrta iz slovstva. Nič ne de, če nam po tem takem ostané le sila malo kaj vrednega; ljubša nam je šaka čiste pšenice, ko celi vagah druge, med katero je več ko pol plev in ljulike. Kar je zlato, ostané zlato tudi v ognju; za smeti je pa tako pravi prostov le na gnojišču.

Smešna se nam tudi zdi misel, ki deleč okoli velja, da namreč vsak domorodec moral bi biti tudi pesnik ali vsaj prozaičen pisatelj. Če je kdo teh rodoljubov skoval nekoliko neslanih stihov, ali pa načerkal šako praznih in abotnih čenčarij, potlej pa kar misli, da si je nesmertne zasluge pridobil za narod in domovino ter hoče, da bi ga kar v zvezde kovali.

Slabo za narod, ko bi ne bilo druge pomoči in drugega pota domorodstva svojega djansko kazati! Pisateljstvo je le poseben dar previdnosti božje, ki ni vsakemu dan; kdor pa svoj narod v resnici ljubi, našel

bode stotero priložnosti, djansko kazati mu svojo ljubezen.

Začnimo tedaj pregledovati in pretresovati vse od kraja, toliko skerbneje, kolikor več smo zamudili ta leta sem s svojo zaničernostjo in, skorej bi rekel, nemarnostjo. Lože se ljulika popiplje in popopleje, dokler je še redka, ko pozneje, kedar pšenico deleč preraste tem bolj, ker nepristrane kritike še niso nikoli nobenemu slovstvu škodovale, važnost in visoka vrednost njegova pa se je spoznala v vsakej literaturi že davno.

To kritično polje naj bi si posebno „Slov. Glasnik“ prisvojil, ki bi tako sčasoma lahko obsegal celo zgodovino novejšega slovstva našega. Kako lepo in podučljivo je prebirati Glasnikove vezke prejšnjih let, ko je med drugo stvarno donášal tudi izverstne kritike gg. Levstika, Valjavca i. d. Ali to pot je zapustil „Glasnik“ in zdaj — donáša le ktere pesmi, novele, včasih še kako slovstveno obravnavo ali pa starinoslovsko preiskavo. Reči moramo, da nam nekaj časa že ne zadostuje več „Slov. Gl.“

Res je, da je Glasnikov jezik najlepši, najčistejši vseh naših časnikov in knjig — ali kdor ga ne bere samo zavoljo miline

Zastran tiskovnih zadev, ktere bode obravnaval žl. Kriegsau, je cesar zaukazal, naj se mu vsak den ali vsaj trikrat na teden sporočujejo poglavitne reči, o kterih časniki pišejo. To je kaj imenitna in hvalevredna naprava!

Dežele notranje-avstrijske.

□ V Celovcu. 16. jul. — (Kaj pravi Nemci? — Vreme in letina). Ker družega nimam, naj povem par besedi, kakšnih političnih misli so tukaj ljudje. Kakor zapazujem, je le malokteremu za politiko kaj mar. Drugod se zdaj še le začinja tista strašna doba, ki se imenuje „saison morte“, — tu je menda leto in dan. Celovčani so bili vendar vneti Šmerlingovci, da jim ni bilo koj enacih; zdaj ni slišati ni bele ni črne, razun če se kdo na tihem za njim pojoka, cesar pa ne vidimo. Tudi zastran prihodnosti menda nikogar nič ne briga. Nemci imajo zdaj pet listov, a nihče ne pove in ne vpraša, kaj kaj Slovenci mislijo. Le semtertje naletiš na koga, ki je „Presse“ bral in te potem zamišljeno vpraša: „Kaj pa hočejo spet „diese Windischen“? Kaja Königreich“? To ne gre! Mi se ne bomo „windisch učili“, itd. Tako slišiš semtertje kterega godernjati in po Šmerlingu zdihniti, češ, kaj bode zanaprej, če se res Slovincem kaj več svobode podeli? To je žalostno, tako žalostno, da bi se lahko britko zjokal, ako si to bolj k sercu jemlješ. Svobodni hočejo biti, pa ne znajo pravični biti, pravični proti nam Slovincem! Nevednost pa je veliko kriva. Da bi se dali kaj podučiti, zgubili bi se kmalo krivi zaumeni in predsodki, tako pa ni skorej tega pričakovati. Žalostno ali resnica! — Kakor po več krajih, nastala je tudi velika vročina in suša. Letina na Celovškem polju pa ni slaba. Košnja pa tudi žetev je dobra.

■ Iz Ljubljane. K. (Letina, — nove naprave, — slov. duh, — vozniki). Perva košnja in žetev boste po celem Kranjski le z malim izjemkom skorej dogotovljeni; obe ste posebno slabi izjemši le malo krajev na gorenski strani, le okoli Kranjske gore in za Kamnikom se nam pripoveduje, da se letina med najboljša leta prištevat more; ali kaj nam pomaga, ker so ti kraji morebiti še komej stotni del cele dežele. Od vseh krajev se nam terdi, da sebo prav malo zernja in slame pridelalo, še slabeje pa je še senom. Tako slaba košnja se je celo nahajala, da bi bil kosce zvečer vse seno, kar ga je celi dan nakosil, na dom sam nesti mogel. Ni čuda tedaj, da je mnogoverstna živina ceno zgubila, vsak jo proč tišči in tudi za nizko ceno je prodati dostikrat ni mogoče, ker tudi najboljšim kup-

in gladkosti jezika, pregleda ga in položi, skorej bi rekel, nevoljno na stran. Pa je res tudi sitno toli razkosane novele prebirati od meseca do meseca, tako da je skorej treba, da na novo pregledaš, kar si v zadnjem listu bral, če hočeš ostati v pravem teku povesti, kar je pa za tiste, ki se ne pečajo samo z branjem — in taki so menda večidel vsi naši bralci — dosti težavno. Tudi se vživa sladkost in nježnost lepe novele le tedaj prav, če se lahko od začetka do konca naenkrat prebere.

Namen in cilj, kterega „Glasnik“ sedaj sledi, bi se torej po našem mnenju ravno tako in še menda veliko lepše dosegel, ko bi se novele in pesmi, ktere nam donasa na mesečne pole razkosane, vkupno izdale v letniku, kjer bi potem cela knjiga še dosti cenejša prišla.

(Konec pride.)

„Slovenisches Sprach- und Übungsbuch“. Šesti popravljeni natis. Na svitlo dal g. Ant. Janežič. Velja 1 gld. 20 kr. — Derž. ministerstvo je dovolilo, da se sme ta slovnica rabiti v nižjih gimnazijalnih in realnih šolah.

cem denarja zmanjkuje. Davki so tako visoki, da jih tudi premožnejši redno plačevati več ne morejo in vendar se nam ni nadjati, da bi se ponizali; kam bomo prišli? — Slišimo, da se je neki Aleksandrijski trgovec napovedal, da bi rad do 300 tisoč goldinarjev vrednosti pitanih volov nakupil in da se je zarad tega na nekega premožnega posestnika na Notranjskem obrnil; marsikakemu kmetu se bo ustreglo, ako se to uresniči. Ali kaj bo potem, ako nič več prodati ne bo? Če se bojo tudi jesenski pridelki tako slabo obnesli in če se nam nov vir kake pomoči ne odpre, bojo ljudje prihodnjo zimo po celem deželi gladu merli. Visoka vlada naj bi v pravem času poskerbela, da cela dežela ne pride v take stiske, kakor so bile pretečeno zimo na Notranjskem.

Slaba prihodnost pa ne žuga samemu kmetu nego tudi meščanom, obrtnikom, trgovcem, fabrikantom in vsemu ljudstvu sploh. Akoravno sedanji čas vsacega spodbada, prebivalci na Kranjskem večidel se le starega kopita derže, sedajnemu času primerne naprave in zgradbe se le redkoma pri nas vpeljujejo, le sila malo premožnih gospodov si prizadeva, nove fabrike ali tovarne napraviti in tako ljudem k potrebnemu zaslužku pripomagati, pa tudi ti veliko premalo domoljubno mislijo in navadno le tujce za boljše službe sklicujejo, ako ravno se mnogo prebrisanih domačinov z raznimi vednostmi nahaja. Mi mislimo, da se to le zato godi, da bi se mehanične vednosti preveč ne razširile in da bi potem tudi kak sosed kake take naprave ne poskusil in vpeljal. Preskerbimo si najpopred domačih ljudi in le takrat tujce pokličimo, kedar nam sposobnih domačinov zmanjka. Kakor je pa naš materialni stan slab, tako se nam godi tudi v duševnem zivljenju; narodna zavest je začela pri nas hirati, mi ne napredujemo; kdor pa ne napreduje, gre gotovo že rakovo pot. Vsi Slovinci gledajo na središče, na belo Ljubljano, ona pa ali spi ali pa se zarad osebnosti prepira in zraven pa na svoje delovanje za narod pozabi. Domorodci predramite se in glejte, da nas nasprotnika na severju in na jugu ne prekosita in nam naših pravic ne kratita. Da nam res za napredek slovenščine in narodnega duha ni veliko mar, naj dokaže to le: Sploh se pripoveduje, da je vsakemu čitatelju „Slovenec“ zarad izvrstnih in za domačo omiko puhtečih dopisov, samostalnega neodvisnega njegovega duha in svobodnega napredka jako všeč; ali kaj še to vse pomaga, tudi podpirati ga je treba, saj ni drag, velja do konca decembra 1865 po pošti le 3 gld. 80 kr. in vendar se tukaj samo v Gnezdovi kavarni nahaja. „Novice“ so 1864 na 198. strani rekle, da ga bojo vsi gospodje podpirali, ki so za Ljubljano nemški list obdarovali; če se ne motimo, tako ga res vsaki deseti podpira, vsi drugi za domačo reč nimajo grošev, tedaj se tudi nočejo udeležiti, za tujo reč pa so bili tako radodarni.

Toda kaj tacega se nam je tudi tukaj komej nadjati. Ljubljancje smo si vsi enako ubožni in bogati: domači Slovinci in tukaj prebivajoči tujci; če je potreba nove naprave, mora le zopet še tujec priti, da jo vpelje, taka je vselej; ozirom se na primer le na plinovo svečavo, na postreščke, celo na tlačane in zadnji čas na voznike. Nikakor se ne sme braniti, kar napredek časa zahteva. Morebiti bo z vozniki kaj drugači. Preskerbel nam je Cimadori iz Tersta lične naprežene vozove, ki so na raznih krajih mesta razpostavljeni, toda domačini so se hitro izdramili in so napravili po izgledu imenovane gospoda še lepše vozove nadjaje se, da bojo tujca tudi kmalo ispodrinoli. Človek je sam sebi najpervi bližnji; taka je tudi z mesti, deželami i. t. d. Podpirajmo toraj najpopred najbližnje tedaj domače, vozimo se s tuječvim vozom takrat, kadar domačega ni.

Iz Tersta. V. (O raznih rečeh. Konec). Lepo in koristno bi tudi utegnili biti, ako bi se

poprej omenjeni gospodje tudi med občin-
stvom, postavim na sprehajališčih ali kjer koli si bodi, snidali in se prav na glas pogovarjali v svojem narodnem jeziku, kazaje tudi tako, da nismo to, za kar nas ponavadi imajo Nemci in Italijani. Saj slišimo tukaj gospodo govoriti po ulicah, po cestah i. t. d. francoski, turški, angleški, gerški; zakaj bi tam ne slišali tudi Slovence govoriti v svojem jeziku brez nobenega pridržka?

Pred nekimi meseci sem po sreči imel priložnost, kupiti dve slovenski knjižici, prav primerni za naše prosto ljudstvo. Undan sem obe izročil svojemu prijatelju v Rojani, naj ju daje tamkaj čitati. Zvedel sem zdaj z veseljem, da ste hodili od rok do rok med ondašnjimi Slovenci, ki umejo brati, in pa da žele imeti še drugih. Pa kje jih dobimo? Kje tičijo? Zakaj ne bi se prodajale tudi tukaj v Terstu, in pa kolikor je le mogoče, za tako ceno, kakor jih prodaja g. Giontini v Ljubljani? Nekteri tukajšnji knjigarji, *) postavim Bazo, Škabar, itd. si od nekaj časa sami kupujejo slovenske knjige v Ljubljani, ali, za Boga, kako jih prodajajo! — Tako, kakor sem že enkrat v „Slovincu“ naznanil. Ali bomo mar tako skerbili za svoje reči in kar se tiče razširjenja slovenskih knjig med naše slovensko ljudstvo? Ali je morda pri družih narodih tudi taka? Te dni sem kupil tukaj nemško knjigo z naslovom „Volksgesundheitslehrer“, ki ima 240 strani, njena cena pa ni viša — od 30 kr., med tem ko se za kako Vilharjevo igro, ki ima 52 strani, tirja 40 kr., za molitvene bukvice s 160 stranimi pa 70 do 80 kr. Kdo po toliko plačeval. Ni čuda tedaj, da ti knjigarji, kakor sami pravijo, skorej nič ne spečajo. Govoril sem ni davno v tej zadevi s knjigarjem Šubertom. Djal mi je, da bi rad prevzel prodajo slovenskih knjig in da je pripravljen se pogajati v tem oziru. Naj se vendar kaj poskusi; morda pojde. Tudi naj bi se povsod po listih oznanovalo ali kakor si bodi, kje da se dobivajo slovenske knjige tudi v Terstu. Tudi „Matica“ naj si prizadeva tako delati, kakor ji je „Glasnik“ priporočal. Sklep, naj se zdaj na svitlo da „Fabiola“, ni srečen. To bi bilo le za društvo sv. Mohora. Naše ljudstvo potrebuje še drugih reči in pasilno in Matica bode spolnovala svoj namen, če se vede po Glasnikovem nasvetu. — Kroz nesreče sreča iznosi, pravi Gundulič. Res je. Pred nekim časom so bile „Novice“ objavile izvestje iz Tersta, da je tukajšnja „Verdelska Dolina“, zlasti spomladi, po letu in jeseni vsa osmrjena po dveh tvorilnicah ali fabrikah, namreč po tvorilnici francoske družbe za pripravljjanje gaze ali plina in pa po mahličevi tvorilnici za pridelovanje sveč, ktera je zraven tega tudi ognjuševala vodo potoka, kjer so naše tukajšnje delavne in prav pridne Slovence od nekdanj prale sebi in teržaški gospodi perilo. Fabrika francoske družbe dela zdaj prav malo, od kar si je srenjska gosposka sama napravila na primerem kraju fabriko za pripravljjanje gaze; druga pa ne dela že zdavnej nič. Nam pa je čist zrak in dobro zdravje mnogo dražji nego — taka fabrika, ki nam enakih škod prinaša! — Te dni sem po sreči tukaj našel neko, kakor se mi dozdeva, le skrivaj tiskano italijansko pesem (inno), v kteri Istra (! — se ve da peščica Italijansimov), slovanska Istra nek hrepeni po Italiji. Tako se ljudstvo bega! —

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Zagreba. (Dež. zbor in dvorski kancelar) Da se je naš deželni zbor preložil da 28. avgusta, razveselilo nas je vse; kajti znano nam je to, da dobimo od dunajske vlade vse drugačne predloge, kakoršnih smo se bali od centralistične vlade Šmerlingove. Vse stranke napenjajo žile,

*) Ta beseda se mi zdi boljša, nego knjigoteržci. Ljudstvo misli, da so knjigoteržci tisti, ki teržejo ali tergajo (reissen). Pis.

da doseže vsaka svoj cilj in konec. Delajo Smerlingovci, ki hočejo na Dunaj, delajo madjaroni, ki zaljubljeno gledajo v Pešto, delajo pa tudi pravi narodnjaci, kterim je samostanost trojedine kraljevine in oktoberska diploma sv. bandero, pod kterim mislijo izpeljati federalistične namere svoje. Pa tudi treba je, da ti našinci ne derže križem rok, kajti iz Dunaja slišimo, da une dve stranki obračate vodo na svoj mlin. Zlasti nevaren pa je Majláth, ki na Ogerskem ne pozna drugega naroda od madjarskega. Da ne bode prepozno, mislijo nekteri, da bi bila živa potreba, naj sedajni dvorski kancelar Mažuranič odstopi in se poišče drug mož terdnega in delavnega značaja, kteri se ne bode deržal znanega gesla: Moremu čakati. Dokler ljudje pride nasprotnik in seje ljulike. Zatorej se nam še nič prav jasno ne kaže in naše nebo je še oblačno; kar nas posebno vznemiruje in žalosti, je to, da prvi sin trojedine kraljevine in najslavnejši rodoljub jugoslavjanski še ni bil poklican na Dunaj. Vemo, kako je prevzvišeni vladika Strossmayer v državnem svetovavstvu l. 1860 dajal žl. Majlátha in krepko zagovarjal nemadjarske narode po Ogerskem. G. Strossmayer je stal povsod in vselej za oktobersko diplomu; — kedar pride torej srečna ura, da stopi ta diploma na oder in do svoje veljavnosti, pokliče se gotovo tudi ta gospod na dvor in v svetovavstvo presvitlega cesarja in še le tedaj bodo Jugoslavjani zadovoljni in veseli. Tako pa vse, kar se godi, le na to meri in kaže, da Madjari niso si še iz glave zbili svojih prevzetnih misli, da so oni na Ogerskem gospodje in zapovedovavci, drugi narodi pa vsi le materijal ali tvarina, da povišajo njih moč in slavo: Pravičnost pa je prva podlaga vsake svobode!

Ptuje dežele.

Ruska.

Iz Petrograda. (Razstava v Moskvi, — šolstvo, — druge drobtine). Česki „Narod“ donaša kaj zanimivih novic. V Moskvi je bila razstava obertniških izdelkov. Vsi, ki so to razstavo obiskovat in gledat prišli, sodijo o nji prav prijazno in hvaljivo. Res da obertnija na Ruskem še ni tako razvita in ne stoji na tako visoki stopinji, kakor po zahodnih deželah, — res da je treba staviti visoke cole (vvoznino) in jo tako še varovati in podpirati; vendar je veselo in vse hvale vredno, kako je obertnija napredovala posebno nedavno minula leta. Na to razstavo so poslali obertniki svoje izdelke iz vseh končin velike Rusije in nam pokazali stanje ruske obertnije. 7. julija so gostje napravili velik obed, pri kterem so se slišali tehtni govori. Najpred se je napivalo, potem pa prime za besedo A. M. Gezen in razkazuje v obširni besedi, kaj razvitek ruske obertnije posebno overa. Našel je več zadržkov, določno pa je dokazoval, da ruskim šolam in učencem manjka tako imenovana klasična omika, ktera se nahaja na Angleškem in Francoskem, kjer vsa izomika počiva na dveh starih jezikih in na matematiki. Za tem govorom, ki je bil občno pohvaljen, govoril je Angličan Mitchel. Hvalil in priporočal je svobodno kupčijo, pa ni si pridobil nobene pohvale, temveč ruski fabrikant Gardner in Šipov sta ga spodbijala in dokazovala, da se Rusko z Angleškim meriti ne more, da pa vendar tudi ono postavlja vvoznino in varuje domačo svojo robo: „Počakajte in dajte nam časa, sta rekla, in tudi pri nas se vpelje svobodna kupčija.“ Ravno ta dopis donaša še drugih novic. Na novoruskem vseučilišču v Odesi se prihodnje leto odpreta prva dva tečaja vseh treh fakultet: historično-filogogiške, pravniške in fisiko-matematične. — Po novi postavi se imajo dosedajne gimnazije preurediti v klasične ali realne gimnazije. V kazanskem okrogu bode 10 klasičnih gim-

nazij in 3 realne. — V guberniji Volinski so kmetje lani založili 190 početnih šol in zato darovali 11.161 rubljev. V guberniji kovenski so tudi kmetje nedavno napravili 50 takih šol, in preden leto mine, bode jih ravno toliko spet novih. Po rekah zahodne Sibirije hodi letos 18 parnih ladij. — Skorej bode napravljen telegraf med rusko Kiahto in Pekinkom na Kitajskem. — Tudi je ruska vlada oznanila, da je na morju Hvalinskem ribji lov, ki je prej bil monopol, zanaprej svoboden in sicer na celem pobrezju od ust reke Tereka do mej dežele uralskih kozakov. To je velik dobiček za državo in ljudstvo ob morju Hvalinskem.

Za Poljsko je napovedana prihodnjo jesen velika rekrutba ali nabiranje novincev za vojaščino. Od tisoč mož moralo jih bo dati 6½, kar je veliko. Odkupina znaša 400 rubljev.

Pruska.

Pravijo, da Bismark z orožjem rožla in da od dne do dne bolj ošaben postaja. Vedno pa so Šlesvik-Holštajnske zadeve, o kterih se ne more z Avstrijo pogoditi. Znamenito je, da je v tej zadevi od 1. decembra 1863 do 1. junija 1865 — desetkrat že plajšče po vetru zasukal in svoje namere premenil. S konca je terdil, da velja londonska pogodba, od l. 1852 potem pa, da je neveljavna, in da ima le vojvoda Avgustenburški do vojvodin pravico. Kmalu je bil pa ta spet ob vse pravice — in reklo se je zaporedoma, da so Oldenburški, Pruska in Avstrija pravi dediči, itd. itd. Tako skače Bismark od enega do drugega práva in vpraša se lahko: „Kdo ima pravo?“

Razne novice.

* Tudi nam Slovincem vsem je znano ime Strossmajer, „dika jugoslavanska;“ kajti tudi nam se je že marsikterikrat velikodušnega „mecena“ in podpornika skazal, — on, kterega serce gori „za veru in domovinu“ in ki vse Slavjane objema z enako vročo očetovsko ljubeznijo. Da pa naši bravci razvidijo, da se ne hvalisa zastonj, postavimo luč njegovo na mernik, da vidijo njegova dela in zvedó, koliko je že dobrega storil in raznim napravam podaril. —

Daroval je namreč:

60.000 gld.	za ustanovitev jugoslovanske akademije,
20.000 "	ilirskemu kapitelju sv. Jeronima v Rimu,
6.000 "	za skupljenje 18 starih rokopi-sov hervaških pisateljev iz XV. —XIX. veka,
6.000 "	za napravo jugoslovanskega vseučilišča,
5.000 "	glagolskemu semenišču v Priku v Dalmaciji,
5.000 "	za izdavanje zgodovinskega spisa „monumenta Slavorum meridionalium“,
5.000 "	za izdavanje Bulgarskih národnih pesem,
5.000 "	gimnaziji Reški,
2.000 "	za izdavanje ljudstvu koristnih knjig,
2.000 "	za izdavanje življenjepisa sv. Janeza, škofa Trogirskega,
1.000 "	matici Dalmatinski,
1.000 "	" slovenskej na Ogerskem,
1.000 "	" českej v Pragi,
1.000 "	" slovenski v Ljubljani,
1.000 "	za napravo spominka banu Jelaičiču v Zagrebu,
1.000 "	gimnaziji Vinkovski,
100 gld.	zlatov za ranjene Černogorce in Hercegovce,
500 gld.	matici serbski,
960 "	za vsakoletno štipendijo štirim bulgarskim učencem, ki v Zagrebu v šolo hodijo,
500 "	za vsakoletno podporo g. Doneganu, dokler se bode v Rimu malarije učil, itd. itd. itd.

Razumé se samo ob sebi, da mali darovi niso tu omenjeni; da jih je tudi veliko, je gotovo, zato slava takemu možu in dobrotniku našemu!

* Zavod ali fond plemenitega Telekija vžezškega in kevermeškega ima prelepi namen, da se podpirajo serbski siromašni dijaci, kteri na vseučilišču v Pešti poslušajo juridične, medicinske in filozofske nauke, ali pa tisti, ki hodijo v sedmi in osmi gimnazijalni razred. Premoženje tega zavoda je veliko: Istina ali kapital znaša 171.911 gld. 53 kr., — gotovina: 3.461 gld. 64½ kr., — nepremakljiva posestva: 2 hiši v Pešti, 8 hiš pa v Aradu, 32 oralov ali johov njiv in 3½ oralov travnikov. To razglašča upravljavni odbor v Novem sadu. —

* God in praznik sv. apostelnov Cirila in Metodija se je letos v Velehradu spet kaj sijajno obhajal. Sešlo se je iz bližnjih in daljnih krajev Moravske in Češke sila veliko romarjev. Štejejo jih 25.000 in pravijo, da je bil letošnji shod tistemu l. 1863, ko se je slavila tisočletnica Velehradska, prav zelo podoben. —

Drobtine.

Gospodarstvene. (Sviloreja m. julija.) Ovi mesec se navadno zapreduje vse sviloprejke. Komur je mar za plemo t. j. jajčica, naj skerbi, da se metulji izležejo. Zato pa je treba toplote. Stanišče naj bo temno. Kdor pa tega noče ali mu treba ni, naj proda še žive mešičke (kokone), preden še izležejo metulji iz njih, ali pa naj koj svilo ali žido zmota, če ima za to potrebno pripravo.

Mešičke je treba, predno se kam prevajajo, zavrati v zaboje, ki imajo krog in krog luknjice in verste, po kterih se k večjemu 2 pavca debelo razlože, sicer se razgrejejo in zaduše. Če so pa mešički že umorjeni, se pa že samo ob sebi razumé, da te priprave treba ni. Zato je tudi bolje, da se kokoni prej umoré (glej svilorejo m. junija). Pomorjeni mešički ali kokoni pa se v žakljah ali spletenicah pošiljajo in na prodaj ali v prejo nosijo. To se mora še po letu zgoditi, ker treba je, kedar se prede, toplote.

Po lastnosti, dobroti in baži se plačuje za:

1 lot svilnih jajčic	2—6 gld.;
1 funt živih mešičkov	5—10 "
10 funtov umorjenih meš.	10—20 "
1 funt zmotane svile	16—30 "

Od 8—12 funtov umorjenih mešičkov se dobiva 1 funt svile, 1 funt prejedene svile pa velja 1—2 gld. —

Celovško svilorejsko društvo in najberže tudi druga prejemljejo svilno robo in skerbi, da se pridelki spečajo ali pa da se v tovarnicah na Dunaju in v Pragi iz nje mnogoverstni izdelki naredé in, kakor kdo hoče, pobarvajo. — 250 mešičkov tehta 1 funt. — Po drevesnicah naj se zemlja pridno rahlja. Zavolj visoke lege naših krajev in čistega zraka dobiva tukaj murbino perje prav tenko smolo in daje dobro pa lepo svilo, ki ni nič slabša od dozdej najbolj slovečih krajev. —

Ker kmetovavci le bolj na dobiček in pridelke gledajo, razvidijo lahko iz tega malega razkazka, kaj sviloreja verže. Tedaj naj jih pa tudi ravno to naganja, da se po izgledu družih, ki so že davno korist sviloreje spoznali in zavolj dobrega pridelka, ki ga v tako kratkem času donaša, začno ž njo pečati. Videli bodo kmalo, da se jim ni napeno svetovalo. Tedaj nikarte se obotavljati in odlagati od leta do leta: napravite si drevesnic in v nemajte se za tolikanj koristno svilorejo! —

Loterija.

Gradee: 24 76 12 22 30.

Dunajska borsa 18. julija 1865.

London	109.75
Novi zlati	5.26
Srebro	107.25